

12. ÉVFOLYAMOS KÖZÉPISKOLÁSOK NÉMET NYELVI SZÓKINCSENEK MÉLYSÉGE

Sominé Hrebik Olga

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás, szókincstudás, szóasszociációs teszt

A szavak elsajátítása kitüntetett területe az idegen nyelvek tanulásának és tanításának. A hazai szakirodalomban az idegen nyelvi szótudás vizsgálatával foglalkozó publikációk száma azonban viszonylag csekély, a középiskolások német nyelvi szókincstudására irányuló kutatások pedig még kevésbé jellemzőek.

Vizsgálatunkban 12. évfolyamos tanulók német nyelvi szókincsenek mélységéről gyűjtöttünk adatokat. Abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a nyelvtanulás eltérő intenzitása a szavak belső strukturálódásában is különbségeket eredményez, a német nyelvi tanítási órák száma alapján képzett részminták szignifikáns eltérést mutatnak: (1) a szókincsmélység-teszt válaszmintázatai, (2) a különféle válaszok gyakorisága tekintetében.

A modern pszichológiai felfogások szerint a szavak az agyban úgynevezett mentális szótárban vagy lexikonban tárolódnak (Boldizsár, 2007; Gósy és Kovács, 2001; Pléh, 2006). Ez a szótár egész életünk során folyamatosan, gyorsan változik. A mennyiségi gyarapodás mellett idővel a szókészleten belüli kapcsolatok minősége is változik: a szavak jelentéséről való tudásunk differenciáltabbá válik, a szójelentések közötti kapcsolatok száma is megnő, az információk új és új struktúrákba rendeződnek. A szójelentések belső struktúráját vizsgáló ún. szóasszociációs tesztek alkalmasak különböző életkorú csoportok anyanyelvi vagy idegen nyelvi szókincsmélységének feltárására (Schoonen és Verhallen, 2008).

A vizsgálatban összesen 205 fő, normál ($N_1=65$) és speciális ($N_2=71$) óraterv szerint, valamint kéttannyelvű ($N_3=69$) képzésben tanuló diák vett részt. A méréshez egy korábbi kutatásban (Vidákovich és Cs. Czachesz, 2006) alkalmazott magyar nyelvű szóasszociációs tesztet dolgoztunk át német nyelvre. Az adaptációkor – az eredeti mérőeszköz jellemzőihez igazodva – a szavak előfordulási gyakoriságát vettük figyelembe, de tekintettel kellett lennünk a tanulók nyelvtudásszintjére is.

Az adatok elemzése – a várakozásainknak megfelelően – egyrészt azt mutatja, hogy (1) a nagyobb nyelvtanulási tapasztalattal bíró, kéttannyelvű tanulók válaszmintázatainak a szerkezete szilárdabb, a megoldásaik egyöntetűbbek, mint a másik két minta tanulóiéi, a legbizonytalanabbak pedig a legkevesebb tanulási tapasztalattal rendelkező, normál minta válaszmintázatai. Másrészt (2) a kontextustól független, definíciószerű elemek bejelölése leginkább a kéttannyelvű mintára és legkevésbé a normál mintára jellemző. A normál minta választásaiban gyakrabban szerepelnek különböző fogalmi érintkezésekkel magyarázható, lazább és kevésbé kontextusfüggetlen jelentéskapcsolatok.

A kutatás a szókincsmélység vizsgálata, az asszociációs teszt eredményeinek elemzése terén fontos módszertani tanulságokkal járt. Adalékot szolgáltatott továbbá annak igazolásához is, hogy az intenzív nyelvvoktatás jobban segíti a szókincs belső struktúráinak ismétlődő átrendeződéseit és ezáltal a szótudás minőségi fejlődését.